

Posudek bakalářské práce Lucie Zinke Neverbální komunikace ve škole

V bakalářské práci se Lucie Zinke zabývá neverbální komunikací. Tuto problematiku zužuje na specifika neverbální komunikace ve škole. Kolegyně Zinke by si práci usnadnila, kdyby se inspirovala bakalářskými a diplomovými pracemi, které v ÚJČTK již byly zpracovány. To by prospělo jak teoretické části, zejména při porovnání různých přístupů ke klasifikaci neverbálních prostředků, tak empirické části, hlavně při strukturaci jednotlivých fází výzkumu, a konečně při usouvzažnění teoretických východisek s vlastními zjištěními.

Úvodem lze tedy konstatovat, že se autorka vydala vlastní cestou. To ovšem neznamená, že se neseznámila s relevantními pracemi, které byly k dané problematice publikovány, a s výzkumem, který byl realizován ve školním prostředí. Co se výzkumných metod týká, vychází autorka zejména z postupů uplatňovaných Pražskou skupinou školní etnografie, jež se orientuje na popis autentického školního prostředí. Neverbální komunikace však pro tento výzkumný tým představuje jen okrajovou problematiku.

V úvodu textu bychom očekávali stanovení cíle bakalářské práce. Ten autorka explicitně neformuluje, dovídáme se jej pouze z anotace. Lucie Zinke píše: „Hlavním cílem je popis, interpretace a porovnání specifických rysů neverbální komunikace.“ Tento cíl je formulován velmi úsporně. Po přečtení celého textu totiž zjišťujeme, že autorka své úsilí zaměřila hlavně na analýzu neverbálních prostředků ve vybraných komunikačních situacích v základní škole a na gymnáziu. Snaží se o stanovení specifických rysů daného typu školy, případně i ročníku, a oba typy škol porovnává z hlediska projevů neverbální komunikace učitelů i žáků. Dále autorka ověřuje, do jaké míry jsou výsledky jejího pozorování v souladu s poznatky, které jsou uvedeny v publikacích věnovaných neverbální komunikaci, které většinou nezohledňují specifika různých komunikačních situací. V tomto směru je třeba autorčino zaměření na komunikaci ve škole ocenit. Slibuje totiž, že autorčina zjištění by mohla přispět k zefektivnění školní komunikace.

Je vhodné, že kolegyně Zinke upustila od původního extenzivního zaměření práce, kdy se snažila popsat neverbální komunikaci na všech vzdělávacích stupních: od mateřské školy, přes školu základní, střední, až po školu vysokou. Zúžení výzkumného pole práci velmi prospělo.

L. Zinke se ve stručném úvodu snaží zdůraznit významnou funkci neverbální komunikace v běžném dorozumívání a upozorňuje na její význam v komunikaci ve škole. V kapitole nazvané Východiska, jíž zahajuje teoretickou část, se nejprve na necelých dvou stranách věnuje vztahu verbální a neverbální komunikace. Je třeba ocenit, že autorka upozorňuje na časté přeceňování funkce neverbální komunikace, na její nadřazování komunikaci verbální, s níž se setkáváme v řadě publikací. Autorka tuto situaci shledává *neréálnou*. I když tento výraz je poněkud zavádějící, je zřejmé, přestože v centru její pozornosti je neverbální komunikace, že velice často uváděný údaj o sedmiprocentním zastoupení verbálních prostředků nesdílí. Tento její názor je však v rozporu se závěrečným tvrzením na s. 66: *Pozorování sekvencí vybraných z hlediska funkce...se také shodovala s odbornými východisky. Dokládají, že užití neverbální komunikace převažuje nad verbální komunikací...* Prosím autorku, aby tato neslučitelná tvrzení v průběhu obhajoby vysvětlila. Rovněž prosím, aby objasnila svůj další názor v téže kapitole: pokud by neverbální komunikace neexistovala, *dorozumívání s komunikačním partnerem by vypadalo jako rozhovor s robotem*.

V subkapitole zabývající se klasifikací neverbálních prostředků je třeba ocenit, že autorka čerpá z více zdrojů, ve svém celku však výklad působí značně chaoticky. Byla bych ráda, aby L. Zinke vysvětlila, které členění považuje z hlediska svého výzkumu za nejvhodnější.

V subkapitole 1.2, která pojednává o vztazích mezi komunikanty, které jistě mají významnou roli v používání konkrétních neverbálních prostředků a promítají se i do jejich frekvence, bylo by třeba již na počátku uvést, jakou souvislost má tato problematika s ústředním tématem práce.

Dvě hlavní kapitoly teoretické části práce se zaměřují na jednotlivé typy paralingválních a extralingválních prostředků komunikace. V těchto částech autorka opět čerpá z publikací zabývajících se danou tematikou, někdy si však počíná nepřesně, některé formulace jsou zavádějící. Nejzávažnější nedostatek v těchto částech však spatřuji v užívání terminologie. Prosím autorku, aby při obhajobě vyložila významový rozdíl v termínech **důraz** a **přízvuk**, aby vysvětlila, jak odlišuje **pohled** a **oční kontakt** a zda si je vědoma významového rozdílu v termínech **posturika** a **posturologie**, **kinezika** a **kinetika** (s. 32). Dále, bych autorku ráda požádala, aby vysvětlila, zda několikařádková subkapitola nazvaná **Důležitost souvislých jevů a událostí**, se týká komunikačního kontextu. Jestliže ano, proč pro subkapitulu nezvolila adekvátní název? Rovněž prosím autorku, aby blíže charakterizovala metodu FAST (s. 26), zejména aby zhodnotila možnost jejího využití ve svém výzkumu.

Na empirické části je třeba ocenit její strukturu. Po stručné charakteristice metody výzkumu, člení L. Zinke text podle skupin, které se výzkumu účastnily. Postupuje od nejnižšího ročníku ZŠ po nejvyšší ročník gymnázia. Ze širokého spektra komunikačních situací, s nimiž se ve vzdělávacích institucích setkáváme, se L. Zinke zaměřuje na výklad vyučujícího a na komunikaci učitele, jejíž funkcí je kárání či pochvala žáků. V práci je separátně popsána komunikace mezi žáky samými a komunikace mezi učitelem a žáky. Jak výklad, tak kárání/pochvalu i komunikaci mezi žáky samými a mezi učitelem a žáky popisuje autorka z hlediska neverbální komunikace.

V sedmé kapitole jsou porovnána zjištění z autorčina výzkumu s poznatky z odborných a popularizačních publikací, které byly představeny v teoretické části. Zde si zaslouží ocenění propojení některých autorčiných vlastních interpretací s názory jiných autorů zabývajících se neverbální komunikací. Některé paralely jsou velmi překvapivé, často je autorka dokládá i názornými ilustracemi. Zda její výzkum skutečně dospěl k takovým shodám s poznatky v odborné literatuře, by přesvědčivě potvrdil videozáznam, jenž z důvodů, které autorka zmínila, není k práci přiložen.

Kvalitu práce velmi snižují časté formulační a stylizační nedostatky, terminologická rozkolísanost a několik pravopisných nedostatků. Tyto jevy jsem většinou vyznačila do tištěné podoby bakalářské práce.

Přes uvedené nedostatky se domnívám, že zejména v empirické části práce L. Zinke prokázala tvůrčí schopnosti. Její výzkum je původní a jeho interpretace ve srovnání s první verzí práce doznala nápadného zlepšení

I když jsem k práci vznesla kritické připomínky, práci Lucie Zinke k obhajobě doporučuji. Předběžně ji navrhuji klasifikovat stupněm dobře, konečný výsledek závisí na průběhu obhajoby.